

gradului de cunoaștere a limbii polone de către acesta (anexa II) și, în sfârșit, profundul respect și prietenia sinceră, — tot mai accentuată, pe măsura trecerii timpului, — față de Hasdeu (dovedite de compararea tonului scrisorilor). Scrisorile lui Baudouin pun de asemenea în lumină și alte contacte ale lui Hasdeu cu filologi și istorici europeni, cum ar fi G. Krek, folclorist și istoric literar, profesor la Universitatea din Graz, sau profesorul ragusan V. Bogišić.

După 7 august 1877 corespondența lor se întrerupe din cauze necunoscute, asupra cărora Baudouin de Courtenay cere lămuriri printr-o scrisoare, trimisă probabil prin mai-iunie 1879 (pierdută) și printr-o carte poștală din Varșovia, la 13 iulie 1879 (anexa IV). Hasdeu va fi dat, poate, aceste lămuriri prietenului său foarte prompt, căci la puțin timp, pe data de 3 august, Baudouin îi scrie din nou (anexa V), încercînd să dea el explicații și mulțumind lui Hasdeu pentru o lucrare pe care i-a trimis-o. După aceasta nu mai aflăm nici o scrisoare timp de 10 ani, pînă la 12 septembrie 1889 (!)¹, cînd Baudouin îi scrie din Dorpat lui Hasdeu (anexa VI), prezentîndu-i sincere condoleanțe pentru moartea fiicei sale, Iulia². Aflăm că doamna Romualda Baudouin de Courtenay, care de la bun început se asociase prieteniei soțului său față de familia Hasdeu, va scrie mai întîi o scurtă notă, apoi un emoționant articol despre viața și personalitatea dispărutei în gazeta poloneză „Kraj“ care apărea la Petersburg³. Baudouin trimite lui Hasdeu respectivele numere de gazetă, cerîndu-i totodată o fotografie a Iuliei, căci „portretul din operele tipărite nu redă niciodată clar trăsăturile ca o fotografie“.

După 1889, nu cunoaștem, cel puțin deocamdată, dacă și în ce măsură cei doi savanți și buni prieteni și-au mai scris unul altuia. Desigur că moartea iubitei sale fiice, care l-a zdruncinat puternic pe Hasdeu și a fost cauza principală a însingurării acestuia, s-a manifestat și prin diminuarea sau încetarea legăturilor de corespondență cu vechii săi prieteni, printre care și Baudouin de Courtenay⁴.

Publicăm în întregime toate aceste scrisori, cu traducerea celor în limba polonă, respectînd ortografia autorului. Ne îngăduim numai unele neînsemnate corecturi față de original (semne diacritice, punctuație, precum și unele greșeli din fuga condeiului). Semnalăm totodată unele omisiuni și greșeli de lecțiune ale lui S. Łukasik (în notele la textul polon) și facem unele precizări de natură bibliografică (în notele la textul românesc). Unele ipoteze își vor găsi confirmarea sau infirmarea numai după găsirea scrisorilor lui Hasdeu

¹ Între timp, poate se vor mai fi întîlnit, de pildă la Viena, în 1886, cu prilejul Congresului al VII-lea al Orientaliștilor.

² Întimplată la 17 septembrie 1888.

³ Fapt reținut ca semnificativ de Maria Kastarska, *Poetha Julja Hasdeu i jej rodzina*, în „Bluszcz“, Varșovia, LVII, 1924, nr. 6, p. 61.

⁴ În altă ordine de idei, credem că nu e lipsit de interes a arăta că gîndirea, de astă dată nu lingvistică, ci filozofico-politică a lui Baudouin de Courtenay a fost difuzată la noi după 1889 (dar nu în românește). Polonezii din Moldova, care din 1866 aveau o bibliotecă a lor, au putut citi în volumul jubiliar, apărut la a 25-a aniversare a acestei biblioteci, alături de lucrări ale lui J. Kasproicz, T.T. Jez, E. Orzeszkowa, și 32 de aforisme ale lui Baudouin, din care se pot distinge, ca și din scrisori, aceleași trăsături de caracter ca ale lui Hasdeu și care explică încă o dată apropierea și prietenia dintre ei (J. Baudouin de Courtenay, *Aforizmy*, în *Biblioteka polska w Rumunii (1886—1891)*. *Książka pamiątkowa*, Jassy, 1891, p. 100—104 (un exemplar la Bibl. Acad.).